

Czym jest fotografia

Odpowiedź na pytanie „czym jest fotografia?” wydaje się prosta, ale potencjalne odpowiedzi mogłyby zapełnić całą niniejszą książkę. Fakt, że różni ludzie rozumieją fotografię w różny sposób, stanowi o jej uroku. Fotografia stała się częścią naszego życia i świat bez niej wydaje się niepojęty. Nie wyobrażamy sobie ślubu, wakacji czy obserwowania, jak dorastają nasze dzieci bez aparatu fotograficznego. Jesteśmy nieustannie bombardowani obrazami, nasyceni ich obecnością w gazetach, magazynach, reklamach, a także w telewizji i internecie, jednak wciąż pragniemy ich coraz więcej.

Po co więc robić zdjęcia? Jaką rolę odgrywają zdjęcia w naszym życiu oraz w stosunku do innych form wyrazu lub komunikowania się? Czy fotograf ponosi jakąś odpowiedzialność? O co naprawdę chodzi w fotografii? Co stanowi o powodzeniu zdjęcia? W niniejszej książce zbadamy zarówno te zagadnienia, jak i wybrane możliwości fotografii, rozumiejąc ją jako zbiór subiektywnych myśli, twórczej wyobraźni, kompozycji wizualnej, umiejętności technicznych oraz umiejętności praktycznej organizacji pracy. Na początku, czytelniku, spójrz na fotografię w sensie ogólnym, by móc nadać swoim myślom kontekst i perspektywę. Z jednej strony istnieje sprzęt i technika, jednak nie zaprzataj nadmiernie swojej uwagi nowinkami sprzętowymi lub nie przywiązuj zbyt wcześnie wagi do szczegółów sztuki (ilustracja 1.1). Z drugiej strony – masz wybór różnych podejść do robienia zdjęć. Cele fotografowania mogą być zróżnicowane: od zdjęć dokumentujących wydarzenia albo przekazujących pewne koncepcje wybranym odbiorcom, do zdjęć, które służą wyrażeniu samego siebie, które są „zorientowane” politycznie, społecznie lub komercyjnie; lub takich, które są bardziej niejednoznaczne i otwarte na interpretację.

DLACZEGO FOTOGRAFIA?

Być może fotografia pociąga cię głównie dlatego, że pozwala szybko, wygodnie i możliwe wiernie zarejestrować rzeczywistość. Najważniejszy jest fotografowany obiekt sam w sobie, chcesz obiektywnie ukazać, czym on jest lub co się dzieje (pierwsze kroki dziecka lub rysa na samochodzie dla celów ubezpieczeniowych). W tym przypadku fotografia jest dowodem, rozpoznaniem, rodzajem wykresu wydarzenia. Aparat jest twoim wizualnym notatnikiem.

Zupełnie inną właściwością fotografii jest możliwość manipulowania rzeczywistością lub interpretowania jej, gdzie obraz zmusza do zrozumienia, postawy i oglądu rzeczywistości z perspektywy fotografa. To ty wybierasz sytuacje (jak w reklamie) lub fotografujesz taki, a nie inny aspekt wydarzenia (jak w politycznie stronniczym przekazywaniu wiadomości). Fotografia to wpływowe medium perswazji i propagandy. Posiada aurę autentyczności, choć za każdym razem pozwala fotografowi wyrazić dowolną myśl. Spójrzmy przez moment na album rodzinny: co ukazują zdjęcia – całe życie rodzinne, czy tylko szczęśliwe chwile?

Ilustracja 1.1 Ta fotografia Rolanda Partridge'a ukazuje słynnego fotografa Ansel Adamsa z aparatem wielkoformatowym, stojącego na pustkowiu. Adams pioniersko spożytkował swoje umiejętności techniczne, aby stworzyć zachwycające fotografie amerykańskiego krajobrazu.

kolekcjonowaniu i noszeniu aparatu, są sporą przyjemnością. Narzędzia są bez wątpienia istotne, a zdobywanie szczegółowej wiedzy o nich jest absorbujące i ważne, lecz nie pozwól sobie robić zdjęć tylko w celu przetestowania sprzętu. Nie wolno nam też zapomnieć, że zawód fotografa jest często uznawany za atrakcyjny – niektórzy z najbardziej znanych fotografów to ci, którzy robili zdjęcia sławnym osobom i sami stali się sławni dzięki skojarzeniu z nimi.

Kolejnym atrakcyjnym aspektem fotografii jest proces fotografowania sam w sobie – wyzwanie, jakim jest zachowanie uwagi i kontroli oraz nagroda za nie w postaci technicznej doskonałości i ostatecznego efektu. Wyniki pracy można oceniać i cieszyć się nimi dzięki istotnym fotograficznym „wartościom”, takim jak imponujące odwzorowanie szczegółów czy bogata tonacja barw. Proces fotografowania daje sposobność „uchwycenia widzenia”: zachowujesz obraz przedmiotów wokół, bez potrzeby pracochłonnego rysunku. Aparat jest rodzajem wehikulu czasu, który sprawia, że zastyga w czasie dowolnie wybrana osoba, miejsce czy sytuacja. Daje użytkownikowi poczucie mocy i celu.

Jeszcze inną znaną cechą fotografii jest prosta radość z uzyskania trafnej kompozycji zdjęcia. Komponowanie kadru to przyjemność sama w sobie – geometria linii i kształtów, tonacja barw, przycięcie czy kadrowanie scen, niezależnie od treści (ilustracja 1.3). Można sporo uzyskać zmieniając punkt widzenia lub moment wykonania zdjęcia.

Kolejnym powodem rozpoczęcia przygody z fotografią jest potrzeba znalezienia środka autoekspresji w celu zgłębienia własnych koncepcji, spraw lub problemów. To osobliwe, że coś tak pozornie obiektywnego jak fotografia może służyć do wyrażania na przykład pożądanego, tożsamości, rasy, płci, metafory czy fantazji. Z pewnością wszyscy dostrzegaliśmy obrazy w innych przedmiotach, na przykład w cieniach, odpryskach farby lub chmurach, które przybierają kształty przypominające nieraz różne przedmioty (ilustracja 1.2). Zdjęcie może intrygować dzięki pytaniu, które zadaje, zachęcając oglądającego do powrotu i odczytania nowych informacji z obrazu. Oprócz treści znaczenie ma również sposób, w jaki zdjęcie jest zaprezentowane. Jeszcze inni fotografowie po prostu szukają piękna, które wyrażają na swój własny „malowniczy” sposób, jako świadome dzieło sztuki.

Dla wielu osób jedną z pierwszych zalet uprawiania fotografii jest możliwość obcowania ze sprzętem. Wszystkie te pomysłowe nowoczesne technologie, mające zwiększyć wygodę użytkownika – w naciskaniu przycisków, ustawianiu trybów fotografowania,

To tylko niektóre z rozmaitych działań i zainteresowań kryjących się pod ogólnym pojęciem „fotografia”. W pracy jednego fotografa lub na jednym z rynków fotografii profesjonalnej obserwujemy kilka tych aspektów naraz. Twoja obecna radość z wykonywania zdjęć ma być może związek głównie z technologią, sztuką lub możliwością komunikowania się. Jeden obszar zainteresowania może łatwo przerodzić się w inny. Jako fotograf początkujący, powinieneś zachować otwarty umysł. Ukończ kompletny „kurs dla początkujących”, starając się wynieść coś ze *wszystkich* powyższych aspektów fotografii, najlepiej poprzez praktykę, ale także oglądając i czytając o pracach innych twórców fotografii.

Ilustracja 1.2 Vic Muniz stworzył zbudnie prostą fotografię ukazującą chmurę na niebie. Zauważamy człowieka wiosłującego w łodzi, a obraz stworzono z waty w studiu. Odnosząc się do Alfreda Stieglitza, Muniz napisał, że „celem fotografii nie jest jedynie sportretowanie obiektu, ale zobrazowanie symbolicznych i emocjonalnych skojarzeń, dostarczonych oglądającemu przez formalistyczne potraktowanie obiektu”.

JAK POWSTAJE OBRAZ FOTOGRAFICZNY

Fotografia to obraz tworzony przez światło, najczęściej za pomocą obiektywu. Obraz jest następnie trwale zapisywany za pomocą:

- środków chemicznych, z użyciem błony światłoczułej, płynnych środków chemicznych oraz wywoływania i utrwalania w ciemni,
- środków cyfrowych, z użyciem elektronicznej matrycy światłoczułej, przetwornika obrazu, nośników danych oraz wydruku za pośrednictwem komputera.

Odkąd fotografia cyfrowa stała się bez trudu dostępna, tańsza i bardziej ekologiczna, fotografowie chętnie łączą ją z fotografią tradycyjną – rejestrują obraz na filmie/błonie fotograficznej, a następnie przenoszą go na nośniki cyfrowe w celu obróbki i wydruku. Obecnie w licznych przypadkach, np. w fotografii prasowej, w celu zwiększenia prędkości pracy, wybiera się fotografię cyfrową.

Oczywiście wiedza o chemii czy elektronice nie jest potrzebna, by robić dobre zdjęcia. Ważne, by posiadać wystarczające umiejętności praktyczne, które dadzą kontrolę nad wynikami pracy i tym samym podniosą pewność siebie. Poniżej znajduje się zarys najważniejszych technicznych procesów w fotografii tradycyjnej i cyfrowej. Każdy proces omówiono szczegółowo w kolejnych rozdziałach.

Zasady powstawania obrazu

Większość aspektów powstawania obrazu fotograficznego (innymi słowy, dotyczących „przodu” aparatu) ma zastosowanie zarówno w fotografii tradycyjnej, jak i cyfrowej. Światło odbite od obiektu

Ilustracja 1.3 Fotografie Terri Weifenbach to wnikliwe obserwacje pomijanych przestrzeni i chwil – ogródki za domem, pszczoła w powietrzu, dom po drugiej stronie ulicy, rozległe pola. Nasycone barwy i selektywne ustawienie ostrości pozwala ponownie odkryć cud i bogactwo natury.

którym rejestrowany jest obraz oraz odczytuje lub automatycznie ustawia odpowiednie wartości przysłony obiektywu i czasu otwarcia migawki. Kiedy posiadasz już wystarczającą wiedzę i umiejętności, będziesz mógł pomijać te ustawienia w celu osiągnięcia wybranego efektu lub skompensować warunki ekspozycji, które zmylą światłomierz.

Fotografia tradycyjna

Wywoływanie. Jeśli używasz aparatu na film, następnym krokiem będzie wywołanie tego filmu. Poprawnie naświetlony film różni się od nienaświetlonego jedynie na poziomie atomów – drobne zmiany chemiczne formują niewidzialny obraz tzw. utajony. Wywołujące związki chemiczne muszą później podziałać na film w ciemności, aby wzmocnić ten utajony obraz i zamienić go w obraz rzeczywisty i trwały w normalnym świetle. Związki chemiczne stosuje się w formie płynnej; każdy roztwór wywołuje określone efekty, działając na powierzchni danego filmu. Przykładowo, na większości filmów czarno-białych pierwszy roztwór (wywoływacz) wywołuje obszary, na które padło światło i zamienia je w czarne srebro metaliczne. Następnie roztwór zwany utrwalaczem rozpuszcza („utrwała”) partie nienaświetlone, które pozostają przezroczyste. Rezultatem, po wypłukaniu resztek chemikaliów i po wysuszeniu, jest czarno-biały negatyw ukazujący najjaśniejsze partie obrazu jako ciemne, a najciemniejsze partie jako bladoszare lub przezroczyste.

przechodzi przez obiektyw ze szklanymi soczewkami, które załamują światło i tworzą ostry (prawie zawsze zminiaturyzowany) obraz. Obiektyw znajduje się z przodu światłoszczelnego pudełka lub aparatu zawierającego powierzchnię światłoczułą, taką jak błona fotograficzna (film), ułożoną z drugiej strony wnętrza aparatu. Pomiedzy powierzchnią światłoczułą (filmem lub matrycą) a obiektywem znajduje się migawka, która nie pozwala przedostać się światłu na powierzchnię filmu aż do wybranego momentu naświetlenia. Ekspozycję najczęściej ustawia się dobierając czas otwarcia migawki oraz średnicę promienia światła przechodzącego przez obiektyw; odpowiada za to otwór zwany przysłoną, który działa podobnie do źrenicy oka ludzkiego. Obie te wartości mają dalszy wpływ na efekty końcowe zdjęcia – czas otwarcia migawki zmienia sposób, w jaki zapisywany jest ruch: może być rozmyty lub zamrożony, natomiast otwór przysłony zmienia głębię ostrości obiektu pozostającego w polu ostrości w danym czasie (głębia pola).

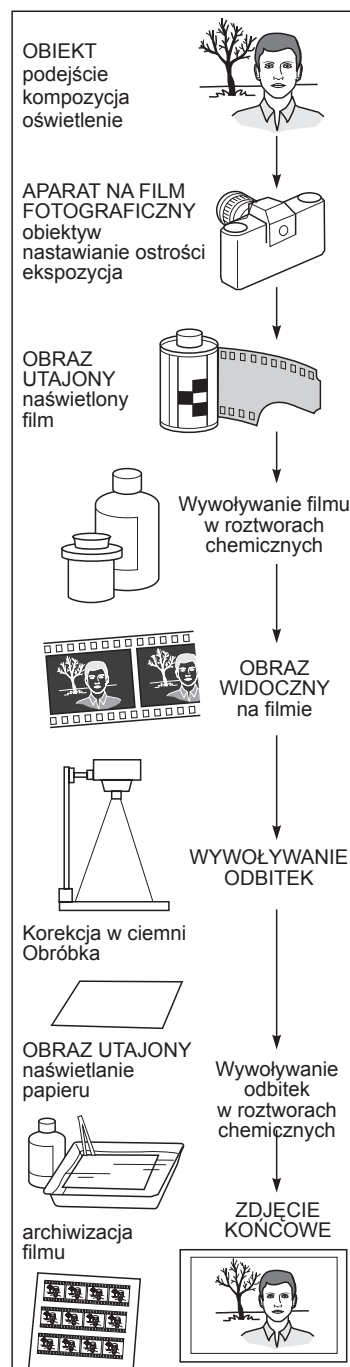
Do skomponowania kadru potrzebne są: wizjer, matówka lub elektroniczny wizjer oraz światłomierz – najczęściej wbudowany, służący do pomiaru jaskrawości obiektu. Światłomierz bierze pod uwagę światłoczułość materiału, na

Podobnie, jednakże z użyciem bardziej złożonych chemikaliów, wywołuje się filmy kolorowe. Wywoływanie kolorowych filmów pozytywowych wymaga więcej kroków. Pierwszy krok to użycie wywoływacza do negatywów czarno-białych, w drugim kroku zamiast normalnego utrwalania należy użyć wywoływacza do filmów kolorowych, aby stworzyć obraz pozytywowy. Ostatecznie powstaje kolorowy slajd (ilustracja 1.4).

Wykonywanie odbitek z negatywów. Następnym etapem jest wykonanie odbitek fotograficznych, częściej zwane powiększaniem. Film umieszcza się w powiększalniku, który jest rzutnikiem o pionowej orientacji. Obiektyw powiększalnika tworzy obraz, niemal dowolnie wybranej wielkości, na światłoczułym papierze fotograficznym. Podczas ekspozycji przez przezroczyste obszary filmu przedostaje się więcej światła niż przez gęstsze (ciemniejsze) jego partie. Następnie obraz utajony, teraz już obecny na papierze, wywołuje się w roztworach chemicznych podobnie jak film. Przykładowo, arkusz czarno-białego papieru fotograficznego naświetla się przez czarno-biały negatyw, następnie wywołuje, utrwała i płucze. Obraz na papierze jest „negatywem negatywu”, czyli obrazem pozytywowym – odbitką czarno-białą. Po naświetleniu kolorowy papier fotograficzny przechodzi przez proces wywoływania, płukania i utrwalania, by ukazać „kolorowy negatyw kolorowego negatywu”. Barwne odbitki ze slajdów uzyskuje się stosując odmienne materiały i procesy.

Istotną cechą procesu wywoływania odbitek (oprócz możliwości zmiany wielkości obrazu i uzyskania wielokrotnych kopii) jest możliwość korekty ujęć. Niechciane partie przy krawędziach można wyciąć, zmieniając proporcje obrazu. Wybrane obszary można rozjaśnić lub przyciemnić. Pracując w kolorze można skorzystać z szerokiej gamy barwnych filtrów do powiększalnika, które pomogą precyzyjnie ustawić balans barw na odbitce lub stworzyć ciekawe efekty. Wraz z nabywaniem doświadczenia, będziesz nawet mógł łączyć wybrane partie negatywów z kilku klatek w jeden obraz na jednej odbitce lub wykreować odbitki częściowo pozytywowe, a częściowo negatywowe, i tak dalej.

Fotografia czarno-biała i kolorowa. Musisz dokonać wyboru pomiędzy różnego rodzaju filmami fotograficznymi, czarno-białymi (monochromatycznymi) i kolorowymi. Łatwiej pracować z tymi drugimi, ze względu na podobieństwo obrazu na zdjęciu do rzeczywistości widzianej w wizjerze aparatu. Należy jednak zwrócić uwagę na różnice pomiędzy tym, jak oko ludzkie widzi obiekt, a tym, jak wygląda on na zdjęciu (rozdział 9.). Jest to jednak o wiele łatwiejsze niż domyślanie się, jak rzeczywiste kolory przełożą się na tony szarości. Uważa się, że obraz monochromatyczny jest mniej

Ilustracja 1.4 Standardowa droga do wykonania zdjęcia: od modelu do odbitki. Wymaga płynnych roztworów chemicznych i sprzętu w ciemni.

Ilustracja 1.5 William Eggleston to jeden z pionierów fotografii barwnej traktowanej jako dzieło sztuki. Przed jego przełomową i kontrowersyjną wystawą z 1976 roku w nowojorskim Museum of Modern Art (MoMA) fotografię kolorową wykorzystywano jedynie w reklamach i katalogach produktów. O pracach Egglestona mówiono „zwykle, ale nacechowane znaczeniem, krańcowo proste, a zarazem nieskończenie złożone”.

dopiero później poznawali kolorową. Istnieją oczywiście odstępstwa od tej reguły, na przykład działalność Williama Egglestona (ilustracja 1.5). Obecnie praktycznie każdy robi swoje pierwsze zdjęcia w kolorze. Większość złożoności fotografii barwnej producent zamknął w rolkach z filmem, papierach, gotowych roztworach i ujednoliconych procedurach obróbki. Wykonywanie odbitek kolorowych jest procesem bardziej wymagającym niż wykonywanie odbitek czarno-białych, głównie z powodu dodatkowej konieczności oceny i kontroli równowagi barw (zobacz w podręczniku „Fotografia według Langforda dla mistrzów, czyli jak osiągnąć doskonałość”). Zatem przynajmniej pracując w ciemni odkryjesz, że przygodę z fotografią tradycyjną („analogową”) wciąż najlepiej rozpocząć od pracy z obrazem czarno-białym.

Fotografia cyfrowa

Naświetlanie i przechowywanie. Jeśli używasz aparatu cyfrowego – obojętnie, czy lustrzanki czy aparatu w telefonie komórkowym – naświetlony obraz zostaje zarejestrowany na matrycy światłoczułej składającej się z milionów mikroskopijnych elementów światłoczułych, o polu często mniejszym niż klatka filmu 35 mm. Taka matryca jest umieszczona w podobnym miejscu, co film fotograficzny w aparacie tradycyjnym. Tuż po naświetleniu matryca odczytuje uchwycony obraz w postaci szeregu sygnałów elektronicznych (plik obrazowy) i zapisuje go na niewielkiej cyfrowej karcie pamięci umieszczonej w korpusie aparatu, bezpośrednio na dysku twardym aparatu lub nawet na CD i DVD (więcej szczegółów na temat cyfrowej rejestracji obrazu oraz rodzajach matryc w rozdziale 6.). Zdjęcia można przeglądać na małym ekranie aparatu, można także usunąć niechciane ujęcia. Pliki obrazowe następnie przenosi się z karty pamięci lub bezpośrednio z aparatu, na ekran telewizora lub do komputera, by wyświetlić je na ekranie. Możliwe jest również przeniesienie plików od razu do drukarki, bez uprzedniego oglądania na komputerze. Jakość i wielkość odbitek będzie częściowo zależeć od liczby dostępnych megapikseli matrycy. Im większa ma być odbitka, tym wyższa musi być liczba megapikseli (MP). Jeśli chcesz tylko przeglądać zdjęcia na monitorze lub wysłać je pocztą elektroniczną do przyjaciół i rodziny, wtedy wystarczy matryca z 1 lub 2 MP. Odbitki do 25 × 20 cm wymagają 3 lub 4 MP. Aby stworzyć odbitki większe niż 25 × 20 cm, należy wyposażyć się w aparat z matrycą 5 MP lub większą. Jeśli chcesz sprzedawać zdjęcia przez agencje fotograficzne, sprawdź minimalną

rzeczywisty, tworzy dystans pomiędzy „prawdziwością” a jej reprezentacją, i z tego powodu przemawia zarazem do sporej grupy początkujących, jak i zaawansowanych fotografów. Słusznie czy nie, obraz czarno-biały uważa się za bardziej subtelny i otwarty na interpretację.

Kolorowe filmy, papiery i procesy chemiczne są bardziej złożone, niż ich czarno-białe odpowiedniki. Dlatego upłynęło prawie sto lat od odkrycia fotografii, zanim rozwinięto niezawodne metody wywołania odbitek kolorowych. Nadal były one jednak kosztowne i pracochłonne, więc do lat 70. XX wieku fotografowie zdobywali pierwsze szlify praktykując fotografię czarno-białą;

wymaganą liczbę megapikseli, gdyż wymagania mogą być różne. Po przetransportowaniu plików lub ich usunięciu, karty pamięci można używać wielokrotnie (ilustracja 1.6).

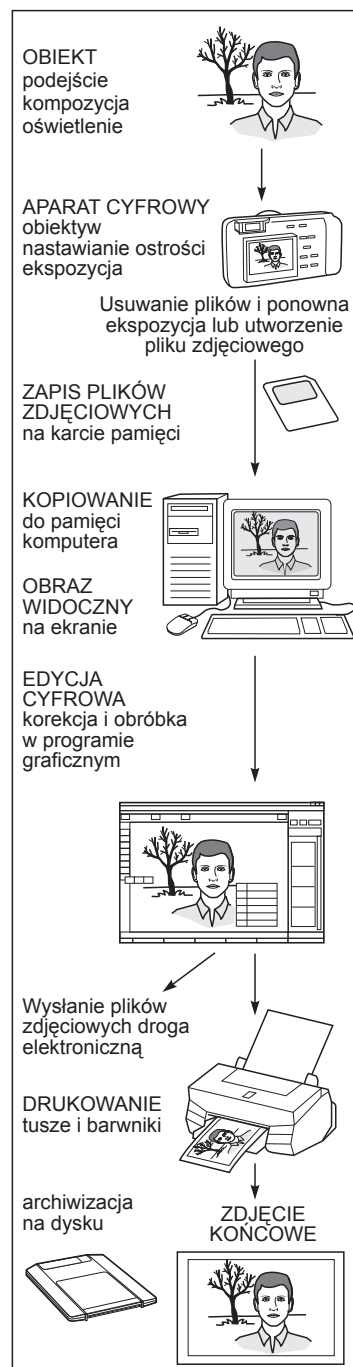
Oprogramowanie do cyfrowej obróbki obrazu oferuje narzędzia i funkcje takie jak kadrowanie, zmiana jasności, kontrastu, barwy, dodanie efektów czy wprowadzenie elementów grafiki. Każdą funkcję można wybrać i aktywować używając myszki lub skrótu na klawiaturze – zmiany w obrazie wprowadzane są natychmiast na ekranie monitora. Pliki obrazowe przechowuje się na wewnętrznym dysku twardego komputera lub na dysku zewnętrznym.

Wydruki plików obrazowych na papierze. Jeśli jesteś zadowolony z obrazu wyświetlonego na ekranie monitora, można go wydrukować na drukarce biurowej – atramentowej lub laserowej – na wybranym papierze, w pełnym kolorze. Możesz także zanieść zewnętrzny nośnik danych z zapisanymi plikami do zakładu fotograficznego lub do punktu foto w sklepie, by tam zamówić wydruki na papierze fotograficznym. Istnieje również możliwość zapisu plików cyfrowych na filmie fotograficznym, by wykonać odbitki metodą tradycyjną lub wydrukować zdjęcia na tradycyjnym kolorowym papierze fotograficznym w procesach takich jak Lambda i Lighjet. Praktyczne porównanie pomiędzy fotografią tradycyjną (na film) i cyfrową jest szczegółowo przedstawione w rozdziale 6. Dowiesz się w nim o zaletach obu metod i sposobie ich wykorzystania.

Technika a kreatywność

Dzięki wiedzy technicznej dopełnionej doświadczeniem (które zdobywasz robiąc dużo zdjęć w różnych warunkach), stopniowo nabędziesz umiejętności, które staną się twoją drugą naturą. To jak nauka jazdy samochodem. Najpierw świadomie uczysz się mechanicznego panowania nad autem, co później staje się tak intuicyjne, że koncentrujesz się na tym, co chcesz osiągnąć dzięki jeździe samochodem, czyli jak przemieszczać się z punktu A do punktu B. Czy to w praktyce tradycyjnej, czy cyfrowej, fotografia wymaga wykształcenia zestawu dodatkowych umiejętności. Przekazywanie własnych idei oglądającym nasze zdjęcia jest jak dotarcie z punktu A do punktu B – i aby to się udało, należy zdobyć określone umiejętności.

Wiele procesów fotograficznych wymaga konsekwencji i spójności, np. wywoływanie filmów fotograficznych, wykonywanie odbitek, zwłaszcza kolorowych, jak również zapisywanie i katalogowanie cyfrowych plików obrazowych. Konsekwencja i spójność pod względem technicznym i konceptualnym

Ilustracja 1.6 Podstawowy cykl pracy w fotografii cyfrowej. Nie potrzeba rozтворów chemicznych ani ciemni, a kartę pamięci można stosować wielokrotnie. Zdjęcia wykonane techniką tradycyjną na filmie fotograficznym można zamienić na pliki cyfrowe: zeskanować film na skanerze do filmów fotograficznych – lub zeskanować odbitki na skanerze płaskim.

Ilustracja 1.7 Zdjęcia w czasopiśmie biznesowych nie muszą być nudne. Ułożenie aparatu i pozycja modela dają pełen prostoty obraz, który przyciąga wzrok. Sporo prac Briana Griffina powstało dla magazynu „Management Today”.

pomoże ci stworzyć własny styl. Istnieją ponadto takie działania, w których istotna jest pomysłowość i kreatywność; gdzie dopuszcza się zmienność i wolny wybór za każdym razem. Te działania to komponowanie kadru, oświetlenie, ustawienie aparatu, a także obróbka zdjęć, wykonywanie odbitek i drukowanie. Jako fotograf będziesz musiał podejmować te decyzje samemu, lub przynajmniej mieć na nie bezpośredni wpływ.

Nabywszy pewność siebie, będziesz mógł przeznaczyć więcej czasu na namysł nad przekazem i treścią zdjęć oraz na rozwiązanie kwestii kreatywnych – takich jak kompozycja kadru czy uchwycenie jedynych w swoim rodzaju wydarzeń i emocji, które nie podlegają rutynowym rozwiązaniom. Niezależnie od wszystkiego powinieneś na bieżąco śledzić trendy, studiując prace fotografów współczesnych, jak również poznawać najnowszy sprzęt i procesy. Odkryj te ich możliwości, które pomogą ci być twórczym, jednak nie podążaj niewolniczo za modą.

Techniczna dyscyplina i kreatywność to dobre fundamenty chyba największego wyzwania fotografii – jak stworzyć zdjęcia interesujące pod względem treści i przekazu. Odpowiedz sobie na pytanie, czy potrafisz komunikować się z ludźmi używając własnego wizualnego języka (dotarcie z punktu A do punktu B), którego elementem jest na przykład humor (jak na ilustracji 1.7 autorstwa Briana Griffina, gdzie niebanalna kompozycja i poza modela pozbawia je bezbarwności typowej dla portretu biznesowego) lub poważny komentarz na temat kondycji ludzkiej – jak ten poczyniony na ilustracji 1.8.

Ilustracja 1.8 To reporterskie zdjęcie autorstwa Garetha McConnella pochodzi z serii portretów ludzi żyjących, jak niektórzy by określili, na marginesie społeczeństwa. Zdjęcie jest wartościowe dzięki zaufaniu tych ludzi, które potrafił zdobyć fotograf oraz dzięki temu, że nie miał on krytykanckiego podejścia do ich życia. Fotograf nadaje im godność i wyraża troskę o nich.

KOMPOZYCJA ZDJĘCIA

Dobrze skomponowane zdjęcie pokazuje stan rzeczy w najbardziej wyraźny i efektywny sposób, niezależnie od tematu. Należy unikać chaosu i nieładu poszczególnych elementów kadru (chyba że ten nieład pomaga osiągnąć zamierzony efekt). Kompozycja zdjęcia jest równie ważna jak jakość techniczna. Wymaga namysłu nad elementami takimi jak linie, kształty i tonacja, by efektywnie budowały wzajemną relację i tworzyły satysfakcjonującą formę geometryczną niezależną od tematyki zdjęcia (ilustracja 1.9). Umiejętności komponowania kadru nabywa się zarówno dzięki nauce, jak i praktyce.

Ilustracja 1.9 Zdjęcie autorstwa Henri Cartier-Bressona przekonuje dzięki punktowi widzenia, liniom, tonalności oraz odpowiedniemu momentowi ekspozycji.

Kompozycja jest tym, co łączy fotografię z rysunkiem, malarstwem lub – ogólnie mówiąc – sztukami pięknymi. Główną różnicą jest przymus wykorzystania obecności wybranego obiektu w zasięgu obiektywu lub uchwycenia tego, co dostępne do sfotografowania w danym czasie. Aparat robi zdjęcie szybko, lecz praca w ciemni i komputerowa obróbka obrazu naturalnie umożliwia nam korektę kompozycji. Czasami skomponujesz zdjęcie lepiej, jeśli po prostu uważniej spojrzysz przez wizjer. Ile razy widziałeś zdjęcie ludzi z uciętymi stopami lub kwiat doniczkowy wyrastający z czyjejs głowy?

Wszyscy słyszeliśmy zapewne, że „reguły są po to, by je łamać”, gdyż zdjęcia, które niewolniczo trzymają się reguł, nie oferują nic ponadto. Edward Weston napisał kiedyś: „Rozważanie zasad kompozycji przed zrobieniem zdjęcia jest jak rozważanie siły grawitacji przed wyjściem na spacer”. Oczywiście łatwo to powiedzieć, kiedy już posiada się „wyrobione” oko, jednak na początku przygody z fotografią zasady i wskazówki są niezmiernie pomocne (rozdział 8.). Porównuj zdjęcia, których kompozycja oddziałuje, z tymi, których kompozycja zawiodła. Omów to zagadnienie z innymi, zarówno z fotografami, jak i osobami niemającymi z fotografią nic wspólnego.

Jeśli warunki na to pozwalają, zawsze dobrze jest zrobić wiele ujęć tej samej sceny. Na początku wykonaj najbardziej oczywiste ujęcie, potem kolejno wprowadzaj drobne zmiany w sposobie ułożenia elementów sceny – stopniowo upraszczaj i wzmacniaj przekaz zdjęcia. Przyzwyczaj się do ruchu podczas fotografowania; ludzie zbyt często po prostu stoją z przodu modela lub naprzeciw wydarzenia i celują aparatem z poziomu oczu. Spójrz przez obiektyw w przysiadzie, przesun się w bok, wejdź na drzewo! Będziesz zaskoczony, jak drobne ruchy znacząco wpływają na zmianę kompozycji obrazu – twoje oko jest ważniejsze niż aparat.

Kompozycja w sporej mierze odpowiada za oryginalność i styl zdjęć. Niektórzy fotografowie (na przykład Garry Winogrand, ilustracja 1.10) wybierają nieszablonowy układ form, by wzmocnić osobliwość zdjęcia. Inni, jak Arnold Newman i Henri Cartier-Bresson, zapadli w naszą pamięć dzięki bardziej formalnemu podejściu do kompozycji obrazu.

Możliwości kompozycyjne w fotografii są niemal tak samo bogate, jak w muzyce czy literaturze. Dobra kompozycja potrafi wzmocnić temat, przekaz i styl autora; pomaga oglądającym odkodować zdjęcie w zamierzony przez fotografa sposób oraz odpowiednio zakomunikować treść. Każde ujęcie wymaga podjęcia decyzji o kompozycji, nawet jeśli chodzi tylko o ułożenie aparatu czy wybór momentu naciśnięcia spustu migawki.

Ilustracja 1.10 Zdjęcie autorstwa Garry Winogranda przedstawiające scenę uliczną („Kobieta w budce telefonicznej”, Nowy Jork, 1968). Kompozycja i moment wykonania zdjęcia dodają mu spontaniczności i dramaturgii. Dzięki oddanej tu celowo niezwykle osobliwej atmosferze miasta przyglądamy się temu zdjęciu wielokrotnie.

ROLA FOTOGRAFII

Na nic zdadzą się umiejętności w zakresie techniki i kompozycji, jeśli nie wiesz, dlaczego i w jakim celu robisz konkretne zdjęcie. Przykładem połączenia wartości technicznej i umiejętności trafienia do ludzkich emocji ludzi są fotografie autorstwa Joela Meyerowitza (ilustracja 1.11). Powody sięgnięcia po aparat mogą być jednak prostsze, jak na przykład chęć rejestracji czegoś lub kogoś w celu identyfikacji. Cel zdjęcia może być także bardziej niejednoznaczny – subiektywny obraz sprawnie wyrażający np. poczucie bezpieczeństwa (ilustracja 1.12), uczucie szczęścia lub stanu zagrożenia. Żaden pisarz nie sięgnąłby po pióro, gdyby nie wiedział, czy ma stworzyć arkuś danych, czy wiersz. Wyobraź sobie, że włączasz aparat, nastawiasz ostrość, ekspozycję i komponujesz kadr, lecz jednocześnie niemalże zapominasz o tym, po co ci takie zdjęcie.

Ludzie robią zdjęcia z wielu różnych powodów. Większość ukazuje wakacje, rodzinę czy najbliższych. Takie fotografie spełniają jedną z najcenniejszych funkcji fotografii – zamrażają teraźniejszość, abyśmy mogli ją wspominać w przyszłości.

Innym razem zdjęcia rejestrują ciężkie warunki ludzkiego życia, przez co przemawiają do sumienia innych. W tym przypadku fotograf działa w sposób, który w innych okolicznościach uważano by za wścibstwo lub oglądactwo. Jeśli chcemy wywołać przychylną reakcję oglądających, należy poradzić sobie z nietłatwą relacją fotografa z osobami fotografowanymi.

Właściwe podejście do fotografowanych obiektów czy ludzi dla wywołania odpowiedniej reakcji oglądających jest istotne również w fotografii reklamowej. Każdy szczegół w ustawionej scenie ma służyć przekazowi reklamowemu. Czy konsumenci odbiorą pozytywnie lokalizację lub tło? Czy modele i ubranie, które noszą są zbyt lub za mało eleganckie? Rekwizyty i akcesoria muszą pasować do stylu życia i nastroju, który chcesz oddać. Ogólnie mówiąc, na zdjęciu reklamowym oglądający powinni dostrzec obraz samych siebie, uatrakcyjniony poprzez reklamowane produkty lub usługi. Wyobrażając sobie gotowe zdjęcie, stwórz w myśli obraz, który: przyciągnie uwagę, pokaże produkt, zostawi trochę miejsca na tekst reklamowy oraz będzie odpowiadał proporcjom planszy reklamowej lub arkusza czasopisma, w którym się ukaże.

Ilustracja 1.11 Przemysłane ujęcia „Ground Zero” – miejsca po zawaleniu się wież World Trade Center w Nowym Jorku – które wykonał Joel Meyerowitz demonstruje zmieniającą się rolę fotografii w podawaniu najświeższych informacji, które obecnie zdominowane jest przez całodobowe telewizyjne i internetowe programy informacyjne. Fotografia często oferuje nam sposobność kontemplacji poznanych już wcześniej wydarzeń.

Ilustracja 1.12 Christopher Stewart fotografuje pracowników firm ochroniarskich do cyklu p.t. „Bez poczucia bezpieczeństwa”. Stosuje tradycyjną konwencję dokumentu, ale zarazem, poprzez staranną selekcję i odróbkę zdjęć, przywłaszcza sobie kody i konwencje fotografii pozowanej.

Zdjęcia do prasy codziennej są jeszcze inne. Tutaj często musisz uchwycić wydarzenie w jednym ostatecznym ujęciu do publikacji. Wybrany moment wydarzenia powinien je zreasumować, niemniej możesz „koloryzować” reportaż wybierając co, kiedy i gdzie fotografujesz. Do niedawna przez długi czas